

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Mikko Antikainen

Musiikkiopiston toimintakulttuuri muutoksessa

Musiikkiopisto Avonian opettajien kokemuksia taiteen perusopetuksen
opetussuunnitelman uudistuksesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikin tutkinto

Musiikkipedagogi (AMK)

Opinnäytetyö

18.5.2020

Tekijä(t) Otsikko	Mikko Antikainen Musiikkiopiston toimintakulttuuri muutoksessa – Musiikkiopisto Avonian opettajien kokemuksia taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman uudistuksesta
Sivumäärä Aika	33 sivua 18.5.2020
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Soiton ja laulunopetus
Ohjaaja(t)	Annu Tuovila, MuT
<p>Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet muutettiin vuonna 2017. Musiikkiopistojen opetussuunnitelmatyön jälkeen uusi OPS astui voimaan kaudella 2018-2019. Opetussuunnitelman perusteet 2017 perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Suurimmat muutokset opetussuunnitelman perusteissa koskivat oppilasarviointia, opetuksen sisältöjä ja opintojen yksilöllistämistä. Opinnäytetyössäni halusin selvittää kuinka Musiikkiopisto Avonian opettajat ovat kokeneet muutoksen vaikuttaneen heidän työhönsä. Toimin itse Musiikkiopisto Avonian apulaisrehtorina.</p> <p>Teemahaastattelin opinnäytetyön perustaksi Musiikkiopisto Avonian viittä opettajaa syksyllä 2019. Taustatietona esittelen oppilaitoksessamme tehtyjä kehityshankkeita. Kehityshankkeet auttavat hahmottamaan oppilaitoksen toimintakulttuuria ja selkeyttävät sitä, millaisessa työympäristössä haastateltavat kertovat näkemyksistään opetustyössä.</p> <p>Haastateltavien mukaan opetussuunnitelman perusteiden lähtökohtana oleva konstruktivistinen käsitys oppimisesta tulee heidän nykytyössään paremmin huomioitua kuin aikaisemmin. Opettajat kertoivat, että uuden opetussuunnitelman mukaan he voivat antaa aiempaa oppilaslähtoisempää opetusta. Tämän on mahdollistanut arvioinnin muuttuminen kerta-arvioinnista oppimisprosessin arvioinniksi. Konkreettisimmin muutos on näkynyt tasosuorituskäytännön poistumisena. Muutos on mahdollistanut yksilöllisempiä oppimispolkuja oppilaille. Opettajat kokevat myös muutoksen mahdollistaneen paremmin opettajien välistä yhteistyötä.</p> <p>Uuden opetussuunnitelman mukaista opetusta on tätä kirjoitettaessa annettu vasta kaksi lukuvuotta 2018-2020. OPS-uudistus mahdollisti aiemmin melko homogeenisten musiikkiopistokäytänteiden tuulettamisen perin pohjin ja olisikin kiinnostavaa selvittää kuinka uudistukset ovat toteutuneet eri musiikkiopistoissa.</p>	

Avainsanat	finto.fi (sanat aakkosjärjestyksessä) musiikkioppilaitokset, opetus suunnitelmat, oppimiskäsitykset
------------	---

Author(s) Title	Mikko Antikainen Culture of Change – Avonia Music Institute Teachers' Experiences of the Basic Education Reform in the Arts Curriculum
Number of Pages Date	33 pages 18 May 2020
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Instrument and Vocal Teaching
Instructor(s)	Annu Tuovila, Dmus
<p>The foundations of the National Core Curriculum for the Advanced Syllabi for Basic Education in the Arts changed in 2017. After the curriculum work of the music institutes, the new curriculum came into effect in the school year 2018 to 2019. The core curriculum 2017 is based on a constructivist concept of learning. The biggest changes in the core curriculum concerned student assessment, content of teaching, and individualization of studies. In my thesis, I wanted to find out how the teachers in the Music Institute Avonia have experienced the change that has affected their work.</p> <p>For the thesis, I interviewed five teachers of the Music Institute Avonia in the autumn of 2019. As background information, I present the development projects carried out at our educational institution. Development projects help to outline the operating culture of the music institute.</p> <p>According to the interviewees, the constructivist conception of learning can be better put into practice in their work than before. Teachers said the new curriculum allows them to provide more learner-centered teaching than before. For instance, it has helped that assessment has changed from summative singular summative assessment into formative learning process assessment. The change has enabled more individual learning paths for the learner. Teachers also feel that co-operation with colleagues has improved.</p> <p>At the time of writing, teaching in accordance with the new curriculum has only been provided for two school years 2018-2020. The curriculum reform made it possible to evaluate rather homogeneous practices in the music institutes. In the future, it would be interesting to find out how the reform has been implemented in different music colleges.</p>	

Keywords	Music Institutes in Finland, curriculum, concepts of learning
----------	---

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön taustaa	2
3	Opetussuunnitelman perusteet musiikkiopiston työvälineenä	4
3.1	Muutokset OPS-perusteissa	5
3.2	Musiikkiopisto Avonian kehityshankkeet	9
3.2.1	Rakentava palaute	9
3.2.2	Luova improvisaatio	10
3.2.3	Musiikkitekniikan täydennyskoulutus	10
3.2.4	Säveltämisen pedagogiikan kehittäminen	11
3.2.5	Hankkeiden merkitys	11
4	Konstruktivistinen oppimiskäsitys musiikkiopiston opetuksen lähtökohtana	12
4.1	Oppilasarviointi	14
4.2	Itseohjautuvuus	16
5	Haastattelujen toteuttaminen	18
5.1	Aineiston keruu	18
5.2	Haastattelumetodi	19
5.3	Aineiston käsittely	19
5.4	Haastattelujen luotettavuus	20
6	Haastattelutulokset	20
6.1	Oppilaslähtöisyys	20
6.2	Oppilasarviointi	22
6.3	Itseohjautuvuus	23
6.4	Muutos työelämässä	24
6.5	Opetussisällöt	26
6.6	Kehitettävää	28
6.7	Loppupäätelmät	29
7	Pohdinta	30
	Lähteet	33

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aiheena on musiikkiopistojen opetussuunnitelman perusteiden muutokset (2017) ja niiden vaikutukset opetuskäytäntöihin. Tutkin asiaa haastattelemalla viittä Musiikkiopisto Avoniassa työskentelevää opettajaa muutoksista ja sen vaikutuksista heidän työhönsä.

Opetussuunnitelman perusteiden uudistuminen 2017 on ehkä suurin yksittäinen muutos musiikkiopistojen toiminnassa pitkään aikaan. Kiinnostukseni aiheeseen on herännyt työssäni Musiikkiopisto Avonian apulaisrehtorina. Viime vuosien aikana olen saanut olla mukana tekemässä kehitystyötä opistomme toimintakulttuurin muutoksessa.

Olen valmistunut musiikkipedagogiksi vuonna 2002 Helsingin konservatoriosta. Valmistumisen jälkeen olen työskennellyt useissa eri musiikkiopistoissa klarinetinsoiton opettajana 2000-luvun alkupuoliskolla. Musiikkiopisto Avoniassa olen työskennellyt vuodesta 2005 alkaen, ensin opintosuunnittelijana ja sitten vuodesta 2010 alkaen apulaisrehtorina. Työhöni kuuluu myös klarinetinsoiton opettaminen. Opettajantyöni alkuaikoina käytännöt musiikkiopistoissa olivat hyvin samanlaisia kuin omana musiikkiopistoajanani oppilaana. Edellisen opetussuunnitelman perusteiden tultua julki vuonna 2002, työskentelin klarinetinsoiton opettajan sijaisena useammassa eri oppilaitoksessa. Muistan, että puhetta uudistuksesta oli tuolloin, mutta koin, että mitään suurempaa muutosta tuolloin ei tapahtunut. Tasosuorituksen asema opintoja ohjaavana tekijänä oli edelleen ilmeinen ja opistojen opetussuunnitelmat tuntuivat jäävän käytännöstä irrallisiksi asiakirjoiksi.

Ensimmäisen kerran arvioinnin uudistus tuli toden teolla tapahtumahorisonttiini, kun Avonian rytmimusiikin opettajat ottivat puheeksi Pop & Jazz Konservatorion matriisipohjaisen arviointikäytännön ja halusivat siirtyä käyttämään sitä. Opistomme siirtyi tähän käytäntöön, ja nähdäkseni tämä oli alku muutokselle koko opistossamme. Pian tämän jälkeen haimme Opetushallitukselta rahoitusta arviointikulttuurin uudistamiseen. Mukana Rakentava Palaute -hankkeessa oli kolme espooista musiikkiopistoa.

Rakentava Palaute -hankkeesta tuli lopulta peräti kahden vuoden mittainen. Hankkeen päättyessä siirryimme Avoniassa tasosuorituksista prosessin aikaiseen arviointiin. Muutos tuntui suurelta, mutta opetushallituksen ohjeistus oli viitoittanut arviointia tähän suuntaan jo pidemmän aikaa. Arvioinnin uudistamisen myötä uudistimme myös musiikkiopistomme opintosisältöjä ja mietimme mitkä taidot soittamisessa ovat sellaisia, jotka tukevat

elinikäisen harrastamisen mahdollisuutta. Nykyinen musiikin opettaminen muistuttaa mielestäni koulumaailmasta tuttua ilmiöopettamista. Musiikissa olevia sääntöjä pystyy opiskelemaan ja todentamaan myös kokeilemalla ja tekemällä ensin. On mielenkiintoista nähdä mihin suuntaan musiikkiopistomaailma kehitty näiden uudistuksien myötä. Toivoisin, että se tuottaisi rohkeampia oman musiikin tekijöitä sekä harrastajia, jotka uskaltaisivat myös luoda ja esittää uutta. Samalla ei kuitenkaan tulisi unohtaa monipuolisia mahdollisuuksia musiikin ammattilaisuuteen tähtääville.

Opinnäytetyössäni haastattelin viittä Musiikkiopisto Avonian opettajaa opetussuunnitelman perusteiden aiheuttamista muutoksista musiikkiopiston opetuksessa. Tein opettajien haastattelut syyskaudella 2019. Opinnäytetyön taustaa -luvussa pohdin millaisiin tulevaisuuden tarpeisiin opetussuunnitelman perusteet pyrkivät vastaamaan. Luvussa kolme vertaan vuoden 2002 opetussuunnitelman perusteita vuoden 2017 perusteisiin ja pohdin mitkä asiat ovat selkeästi muuttuneet. Kerron myös musiikkiopistossamme läpi viedyistä kehityshankkeista, koska ne valottavat sitä millaisessa toimintaympäristössä opettajien haastattelut on tehty. Luvussa neljä tarkastelen opetussuunnitelman perusteiden taustalla olevaa oppimisteoreettista viitekehystä. Haastattelujen toteutus ja tulokset -luvussa kerron, kuinka haastattelut on tehty ja millaisia tuloksia niistä sain. Lopun pohdinnassa kerron, millaisia ajatuksia opinnäytetyön tekeminen minussa herätti.

2 Opinnäytetyön taustaa

Koulutuspolitiikassa pyritään ennakoimaan tulevaisuuden osaamistarpeita ja haasteita jatkuvassa muutoksessa olevassa maailmassa. Edellisellä hallituskaudella tehty Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia vuodelta 2017 luotaa toimintaympäristön muuttumista vuoteen 2025. Strategian mukaan voimakkaana jatkuva digitalisaatio luo uusia mahdollisuuksia taideopetukseen lisäten samalla jatkuvan koulutuksen tarvetta opetushenkilöstölle. Tätä kirjoitettaessa digitalisaation mahdollisuuksia on päästy näkemään koulutus kentällä koronakriisin mukanaan tuoman etäopetuksen järjestämisen myötä. Koulut ja oppilaitokset ovat liikkumis- ja kokoontumisrajoitusten myötä joutuneet pika-aikataululla järjestämään etäopetusta korvaamaan perinteistä lähiopetusta. Strategiassa kerrotaan, että digitaaliset palvelut eivät korvaa vuorovaikutusta, mutta kriisin myötä myös taidelaitoksissa on pyritty rakentamaan yhteisöllisyyttä sosia-

lisen median ja eri viestintäkanavien kautta. Aika näyttää, löytyykö näistä käyttöön otetuista toimitavoista välineitä myös koronan jälkeiseen aikaan. Etäopetuksen järjestämisessä oppilaitoksia ovat auttaneet aiemmin tehty teknologian täydennyskoulutus, menneiden vuosien laitehankinnat ja sovellusten muuttuminen käyttäjäystävällisempään suuntaan. Etäopetuksen haaste on myös kotien puolella, sen vaatimissa tietoyhteyksissä ja välineistössä.

Strategian mukaan pääkaupunkiseudun haasteena ovat väestönkehitykselliset muutokset. Ennuste väestökehityksestä pääkaupunkiseudulla arvioi, että vuoteen 2025 mennessä Helsingissä useampi kuin joka viides alle 16-vuotias on ulkomaalaistaustainen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 25). Taidelaitoksille tämä tuo painetta kehittää opetusta eri kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeisiin. Kulttuurilaitosten toimintaa tulisi kehittää siten, että se vastaa sekä sisältöjen että saavutettavuuden puolesta mahdollisimman monien tarpeisiin. Musiikkioppilaitosten pitäisi pystyä seuraamaan ajan ilmiöitä unohtamatta perinteistä kulttuurikasvatuksen tehtävää.

Tulevaisuuden haasteisiin opetuspuolella pyritään vastaamaan opetussuunnitelmatyöllä. Haasteita on kartoitettu Sibelius Akatemian Toive-hankkeen loppuraportissa vuodelta 2011. Tuolloin musiikkiopistojen haasteiksi mainittiin riittävän lahjakkuusreservien löytäminen ja opintojen yksilöllistämisen mahdollisuudet. Haasteena raportissa nähtiin myös kilpailu lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastusten parissa. (Muukkonen, Pesonen ja Pohjannoro 2011, 11). Opettajakunnan osaamisen haasteena noin kymmenen vuotta sitten tehdyssä raportissa nähtiin pedagogisen osaamisen kehittäminen, improvisointitaitojen ja vapaa säestys -taitojen kehittäminen. Ovatko musiikkiopistot kyenneet vastaamaan näihin haasteisiin? Ovatko musiikkioppilaitokset onnistuneet opintojen yksilöllistämässä? Onko osaamistarpeeseen pystytty vastaamaan? Haastattelumateriaalini ei näihin kysymyksiin pysty antamaan vastausta kuin yhden oppilaitoksen haastateltavien näkemysten kohdalta ja olisikin mielenkiintoista, jos tutkittaisiin laajemmin, kuinka muutoksiin on kyetty vastaamaan.

Viime vuosina musiikkiopistojen toimintakulttuuri on ollut suurien muutosten alla. Oppilasarviointia on kehitetty eri kouluasteilla ja tämä muutos koskee myös musiikkiopistojen arkea. Opetusta ja oppimisen arviointia ei voi toteuttaa samalla tavalla kuin olemme itse tottuneet ensin musiikkiopiston oppilaina, sitten musiikin ammatillisissa opinnoissa ja lopuksi opettajina pöydän toisella puolella. Viimeisin opetussuunnitelman perusteiden

(2017) uudistus laittoi alulle paljon muutoksia oppilaitosten toimintakulttuurissa. Opetushallitus on ohjannut kehitystä tukien oppilaitoksia toimintakulttuuriin liittyvissä hankkeissa. Painopisteenä on ollut nimenomaan pedagoginen kehittäminen ja opetusmenetelmien monipuolistaminen. Opetussuunnitelma muuttui paljon opetussisältöjen osalta. Opinnoissa suuremman painoarvon aikaisempaan verrattuna saivat luovat taidot, musiikissa säveltäminen ja improvisointi. Suurimpana yksittäisenä muutoksena muuttui oppilasarviointi. Arviointi ohjaa hyvin vahvasti opintoja. Opettajat valmistavat oppilaita opintojen arviointi tausta-ajatuksenaan. Perinteisesti musiikkiopiston tasosuorituskäytäntö on ollut kerta-arviointia. Uudet OPS-perusteet toivat vahvemman painotuksen opintojen aikaiseen arviointiin.

Muutosten ollessa vielä tuoreessa muistissa ja toimintatapojen ollessa vielä osin muoutumassa päätin selvittää viiden haastattelun avulla, kuinka musiikkiopistomme arki on muuttunut opetussuunnitelman uudistumisen myötä. Työskentelen musiikkiopistossa apulaisrehtorina, joten joudun pohtimaan omaa asemaani haastateltaviin arvioidessani haastatteluiden lopputuloksia. Peilaan haastatteluita konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen ja rakentavaan palautteeseen.

Opetussuunnitelman perusteissa kerrotaan konstruktivistisen oppimiskäsitykseen perustuvasta opetuksesta. Lähdin selvittämään haastatteluiden avulla, kuinka konstruktivistinen oppimiskäsitys tulee ilmi opettajien arkikokemuksista opetussuunnitelman muutoksen jälkeen. Kuinka oppimiskäsitys on vaikuttanut työyhteisöön? Mitä muutoksia se on tuonut oppilaan ja opettajan välille? Ovatko opettamiseen liittyvät vastuukysymykset muuttuneet? Mitä arvioinnissa on tapahtunut OPS muutoksen myötä?

3 Opetussuunnitelman perusteet musiikkiopiston työvälineenä

Tässä luvussa kerron mihin musiikkiopistojen opetus Suomessa perustuu, vertaan keskenään opetussuunnitelman perusteita vuodelta 2002 ja vuodelta 2017, ja kerron havaintoja niissä olevista eroavaisuuksista. Lisäksi kerron Musiikkiopisto Avoniassa tehdyistä kehityshankkeista, joilla on pyritty kehittämään musiikkiopiston pedagogista osaamista.

Musiikin opetus Suomessa on järjestetty musiikkioppilaitosten kautta. Musiikkioppilaitosverkosto kattaa lähes koko Suomen alueen. Musiikkioppilaitosten opetus perustuu lakiin taiteen perusopetuksesta. Laissa säädetään perusopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (Laki taiteen perusopetuksesta, 21.8.1998/633).

Musiikkiopisto-termillä viitataan tässä opinnäytetyössäni opetusministeriön opetusluvan saaneeseen oppilaitokseen. Musiikkia opetetaan laajan ja yleisen oppimäärän opetussuunnitelman mukaan. Opinnäytetyössäni tutkimuksen kohteena on laajan oppimäärän opetussuunnitelmaa toteuttava musiikkiopisto.

3.1 Muutokset OPS-perusteissa

Musiikkiopistojen opetusta ohjaavat Opetushallituksen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän musiikin opetussuunnitelman perusteet. Tämän asiakirjan perusteella musiikkiopistoissa laaditaan oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma. Tässä luvussa vertaan 2002 ja 2017 opetussuunnitelman perusteita ja kerron opetussuunnitelmassa tapahtuneista muutoksista.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet ovat vaihtuneet edellisen kerran vuonna 2002, tuoreimmat muutokset ovat vuodelta 2017. Mitä oikeastaan on muuttunut? Perusteet 2002 kertoo heti alussa, että tavoitteena on hyvän musiikkisuhteen syntyminen, halutaan luoda edellytykset elämänikäiselle harrastamiselle ja antaa mahdollisuudet musiikkialan ammattiopintoihin (Opetushallitus 2002, 6). Nämä samat tavoitteet löytyvät myös 2017 perusteista. Jo vuoden 2002 perusteissa puhutaan myös yhteistyöstä eri taidelaitosten välillä, taiteidenvälisyydestä ja kansainvälisyydestä. Nämä ovat hyvin pitkälti samoja tavoitteita kuin oppilaitoksissa nykyisinkin.

Oppimiskäsitys opetussuunnitelman perusteissa 2002 ja 2017 kuvataan myös hyvin samanlaisena. Molemmat pohjautuvat konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Ensimmäiset eroavuudet opetussuunnitelman perusteiden välillä ilmenevät opintojen laajuuksissa ja laskennallisissa tunneissa.

Vuoden 2002 perusteissa opinnot koostuivat kahdesta tasosta: musiikin perustaso ja musiikkiopistotaso. Opintoihin molemmilla tasoilla kuului instrumenttitaidot ja yhteismusisointi sekä musiikin perusteet. Näille sisällöille oli määritelty laskennalliset tuntirajat. Laskennan perusteena on 45 minuutin oppitunti. Perustasolla laskennalliset tuntimäärät jakaantuivat seuraavasti: instrumenttitaidot ja yhteismusisointi perustaso 385 tuntia ja

musiikin perusteet 280 tuntia. Musiikkiopistotasolla vastaavat jaottelut olivat näin: instrumenttitaidot ja yhteismusisointi perustaso 390 tuntia ja musiikin perusteet 245 tuntia (Opetushallitus 2002, 8). Näiden tuntimäärien perusteella oppilaitokset rakensivat opetussuunnitelmat, joissa opinnot koostuivat soittotunneista, teoriatunneista (musiikin perusteet) ja yhteissoitosta (orkesterit, kamarimusiikki, yhtyeet).

Vuoden 2017 opetussuunnitelman perusteissa opintojen rakenteista käytetään nimiä taiteen perusopinnot ja syventävät opinnot. Näiden opintojen laajuudet on määritelty seuraavasti: perusopinnot 800 tuntia ja syventävät opinnot 500 tuntia. Koulutuksen järjestäjän tehtäväksi jää määrittellä, kuinka laskennalliset tunnit jakautuvat eri opintokokonaisuuksien kesken ja minkälaisia opintokokonaisuudet ylipäätään ovat (Opetushallitus 2017, 15). Opintojen tavoitteet on jaoteltu neljään kokonaisuuteen: esittäminen ja ilmaiseminen, oppimaan oppiminen ja harjoittelu, kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen sekä säveltäminen ja improvisointi. Keskeisenä sisältönä on monipuolinen perehtyminen instrumentin tai instrumenttien perustekniikkaan, ohjelmistoon ja ilmaisumahdollisuuksiin. Uutta on myös se, että oppilas voi opiskella useita instrumentteja (Opetushallitus 2017, 40). Aikaisemmin tämä on ilmaistu mahdollisuutena opiskella sivuainetta, joka rajaa soittimet hierarkiaan pääaine-sivuaine.

Taiteen perusopetuksen kokonaistuntimäärä on molemmissa opetussuunnitelmissa sama 1 300 tuntia (45 min oppitunnin mukaan), mutta perusopintojen ja syventävien opintojen kesken ne jakaantuvat eri tavoin: perusopinnot 2002 sisältävät 665 tuntia ja musiikkiopistotasoa sisältää 635. Vuoden 2017 vastaavat jaot ovat seuraavat: perusopinnot 800 tuntia ja syventävät opinnot 500 tuntia. Oheisessa kaaviossa (Taulukko 1) verrataan tuntimäärien muutosta. Käytän 2017 perusteiden osalta jaottelua sen tavoitteiden mukaan, koska tuntimäärien jakaantuminen eri opintokokonaisuuksiin on opetuksen järjestäjän päätettävissä. Vuonna 2002 laskennallisten tuntien jakautuminen ja musiikkiopistojen traditio vaikutti siihen, että laskennalliset tunnit päätyivät suoraan oppiaineiden nimiin. Instrumenttitaidot ja yhteismusisointi -tunnit (385 tuntia) jakautuivat soittotunti- ja yhteissoitto oppiaineiden kesken, musiikin perusteet (280 tuntia) siirtyi sellaiseen musiikin perusteet -nimiseen oppiaineeseen. Vuoden 2017 perusteissa tuntimääriä ei ole korvamerkitty oppiaineisiin suoraan.

OPS-PERUSTEET 2002	LASKENNALLINEN LAAJUUS TUNTEINA (á 45 min)	OPS-PERUSTEET 2017	LASKENNALLINEN LAAJUUS TUNTEINA (á 45 min)
PERUSTASO		PERUSOPINNOT	
Instrumenttitaidot ja yhteismusisointi	385	Esittäminen ja ilmaiseminen	Ei määritelty
Musiikin perusteet	280	Oppimaan oppiminen ja harjoittelu	Ei määritelty
		Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen	Ei määritelty
		Säveltäminen ja improvisointi	Ei määritelty
YHTEENSÄ	665		800
MUSIIKKIOPISTOTASO		SYVENTÄVÄT OPINNOT	
Instrumenttitaidot ja yhteismusisointi	390	Esittäminen ja ilmaiseminen	Ei määritelty
Musiikin perusteet	245	Oppimaan oppiminen ja harjoittelu	Ei määritelty
		Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen	Ei määritelty
		Säveltäminen ja improvisointi	Ei määritelty
YHTEENSÄ	635		500
OPINTOJEN LAAJUUS TUNTEINA	1300		1300

Taulukko 1

Molemmassa opintosuunnitelmassa kerrotaan mahdollisuudesta integroida eri sisältöalueita, mutta vuoden 2002 perusteissa laskennallisten tuntien jaottelu on ehkä osaltaan vaikuttanut siihen, että opetuksen rakenne on seurannut traditiota soittotunti, musiikin teoria ja yhteissoitto. Vuoden 2002 perusteissa tätä jaottelua on vielä tuotu esiin osiossa, jossa määritellään musiikin perusteiden opetusta. Musiikin perusteiden opetukseen määriteltiin kuuluvaksi musiikin teorian, säveltapailun ja musiikkitiedon opinnot. Opintojen sisällöt oli määritelty toteutettavaksi SML:n (Suomen musiikkioppilaitosten liiton) kurssitutkintovaatimusten mukaisesti. Päätötodistuksessa piti mainita minkä vaatimusten mukaan päättösuoritukset oli tehty. OPS-perusteissa todistukseen kuuluvista asioista mainitaan esim. SML:n kurssitutkintovaatimukset. Koska käytännössä mitään kilpailevia kurssitutkintovaatimuksia ei ollut, noudatettiin SML:n ohjeistusta. Oletan tämän johtaneen käytännön opetustyössä siihen, että opintoja määritteli enemmän kurssitutkintovaatimukset kuin opetussuunnitelman perusteet. SML:n kurssitutkintovaatimukset uudistettiin vuonna 2005 ja sisältöihin nostettiin OPS-perusteiden sisältöjä, mutta samalla

mahdollistettiin, että voidaan jatkaa opetusta suunnilleen samalla tavalla kuin aikaisemminkin ja tätä mahdollisuutta käsittääkseni myös laajasti käytettiin. Sanna Kuikka kertoo vuoden 2002 opetussuunnitelman perusteiden mukaan tehdystä opetussuunnitelmasta Palmgren konservatoriossa (2018, 5):

”Kun olen puhunut opettajakollegoideni kanssa, ei monellakaan ole sen suurempaa muistikuvaa uuden opetussuunnitelman käyttöönotosta muuta kuin, että tutkintojen 1/3, 2/3 jne. nimet muutettiin tasosuorituksiksi PT1, PT2 jne.”

Näkemykseni mukaan tämä on ollut hyvin yleinen käytäntö musiikkiopistoissa vuoden 2002 opetussuunnitelmauudistuksen jälkeen.

Vuoden 2002 opetussuunnitelma olisi siis perusajatuksiltaan mahdollistanut hyvin samanlaista opetusta kuin 2017 perusteet, mutta tuntijako- ja tasosuoritusvaatimukset johtivat mielestäni siihen, että opintojen sisältö ei käytännössä juurikaan muuttunut eikä opetussisältöjä uudistettu opetussuunnitelmatyössä.

Opetussuunnitelman sisältöeroja vertailtaessa näkyy myös tietotekniikan mahdollisuuksien monipuolistuminen viidessätoista vuodessa. Vielä 2002 perusteissa oli varovasti kerrottu musiikin perusteita koskevassa tavoitteessa, että opinnoissa voi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan opistojen tietoteknisiä valmiuksia (Opetushallitus 2002, 10). Tietotekniikka ja musiikkitekniikka olivat tuolloin myös valinnaisissa opinnoissa yksi mahdollisuus (Opetushallitus 2002, 19). Vuoden 2017 OPS-perusteissa tietotekniikalla on jo vankempi rooli ja kohdassa oppimisympäristöt painotetaan tieto- ja viestintäteknologian tarkoituksenmukaista käyttöä opettamisessa. Kehitys tällä saralla on ollut niin huimaa 15 vuoden aikana, että ehkä tuo sana tarkoituksenmukainen onkin tullut laitettua lievän teknologiaähkyn vuoksi. Teknologia mahdollistaa monia asioita, mutta se ei toki saa olla itsetarkoitus. Vuoden 2017 perusteissa teknologian osuutta opetuksessa pidetään jo itsestäänselvyytenä. Osa-alue oppimaan oppiminen ja harjoittelu määrittelee tämän tavoitteen näin: ”tarjota oppilaalle tilaisuuksia tutustua musiikkitekniikkaan työvälineenä” (Opetushallitus 2017, 48). Tätä kirjoitettaessa on itsestäänselvyys, että esityksiä pystytään tallentamaan, editoimaan ja jakamaan monipuolisesti. Myös opetusmateriaalien, musiikin suoratoistopalveluiden ja eri ohjelmistojen mahdollisuudet musiikin opettamiseen ovat valtavat ja näihin kaikkiin pääsee käsiksi älypuhelimella.

Vuoden 2017 OPS-perusteista on poistettu tasosuoritusvaatimukset ja SML:n osuus sisältöjen määrittelystä. OPS-perusteiden uudistuksen myötä (2017) numeroarviointi on

poistunut ja arviointi on määritelty enemmän kehittävän arvioinnin mukaiseksi. OPS-perusteissa 2017 opintokokonaisuuksien laatimisessa on koulutuksen järjestäjälle jätetty vapaammat kädet ja tällä hetkellä käytänteet eri musiikkiopistojen välillä ovat varmasti hyvin erilaisia. Kiinnostava tutkimuksen kohde lähivuosina voisikin olla kuinka opetus on järjestetty eri opistoissa vuoden 2017 perusteiden mukaan.

3.2 Musiikkiopisto Avonian kehityshankkeet

Viime vuosina Musiikkiopisto Avonia on pyrkinyt aktiivisesti kehittämään pedagogiikkaa ja opetussisältöjä. Ensimmäisenä isona hankkeena osallistuimme Rakentava Palaute -hankkeeseen, jossa oli mukana myös kaksi muuta musiikkiopistoa. Toisena hankkeena osallistuimme Luova improvisaatio -hankkeeseen, jonka tarkoituksena oli kehittää improvisoinnin opetusta oppilaitoksessa. Luova improvisaatio -hanke oli kestoaltaan kolmen vuoden mittainen. Opiston omina hankkeina toteutettiin teknologian täydennyskoulutus ja säveltämisen pedagogiikkaan suuntautunut hanke. Kaikki hankkeet toteutettiin Opetushallituksen pedagogisiin kehityshankkeisiin myönnetyn rahoituksen turvin. Kerron hankkeista taustatietona, koska ne ovat olleet merkittävässä osassa siinä, kuinka haastateltavat kertovat opetussuunnitelmamuutoksista.

3.2.1 Rakentava palaute

Rakentava palaute -hanke toteutettiin kolmen musiikkiopiston yhteishankkeena vuosina 2014–2016. Hankkeen tarkoituksena oli kehittää jatkuvan palautteen mukaisia välineitä, sillä jo vuoden 2002 OPS-perusteissa arviointia oli määritelty tähän suuntaan. Hankkeen tuotoksena syntyi Taitotaulu, jossa opeteltavat asiat on pilkottu pienempiin kokonaisuuksiin. Tarkoituksena on laajentaa oppilaiden ja huoltajien ymmärrystä opetettavista asioista. Hankkeessa lähtökohtana oli Pop Jazz Konservatorion matriisi, jota sovellettiin ja kehitettiin edelleen klassisen musiikin opettamisen näkökulmasta. Hankeoppilaitokset ottivat tämän välineen osaksi arviointia. Musiikkiopisto Avonia siirtyi tasosuorituskäytännöstä suoraan taitotaulupohjaiseen jatkuvaan arviointiin kevätkaudella 2015. Kun uudet OPS-perusteet tulivat, Taitotaulua kehitettiin vastaamaan uusia OPS-perusteita. Samalla jatkuvaa arviointia tukemaan kehitettiin Taitokansio, pilvipalvelussa sijaitseva kansio, johon kerätään oppilaan opintojen aikaisia äänitteitä tai videotaltiointeja. Taitokansiota käytetäänkin opistossamme varsin monipuolisesti taustanauhojen välittämiseen, läksyihin, oppilaiden sävellysten taltiointiin yms.

Rakentava palaute -hankkeen suurin saavutus oli, että luovuttiin oppilaita psyykkisesti kuormittavasta kerta-arvioinnista kohti jatkuvampaa palautteen antoa. Taitotaulu ja Taitokansio auttoivat myös kehittämään oppimisprosessin dokumentaatiota. Tätä kirjoitettaessa opistossamme onkin helppoa muodostaa käsitys siitä, mitä kukin oppilas opintojensa aikana on tehnyt.

3.2.2 Luova improvisaatio

Vuosina 2016–2019 toteutimme kolmen oppilaitoksen yhteistyönä Luova improvisaatio -hankkeen. Lähtökohtana hankkeelle oli tarve kehittää eri aikana opiskelleiden musiikkipedagogien taitoja improvisoinnin opettamiseen ja avartaa näkemystä improvisoinnista opetuksen välineenä. Hankkeen tavoitteena oli rikastuttaa opettajien ammatillista osaamista tarjoamalla välineitä improvisoinnin opettamiseksi. Hankkeen aikana tutustuimme monipuolisesti eri muusikkojen ja pedagogien ajatuksiin improvisoinnin opettamisesta. Koulutusjaksolla myös improvisoitiin opettajaryhmän kanssa.

Luova improvisaatio -hanke arkipäiväisesti käsitystä improvisoinnista, joka on saatettu mieltää niin haastavaksi, ettei siihen ole uskallettu tarttua. Kaikilla opettajilla on valtavasti teknistä osaamista soittamisesta, ja suuri muutos ainakin itselleni oli uskallus laskea riimaa ja tuottaa improvisoitua musiikkia. Oivallus oli, että improvisaatiota voi käyttää oppimisen välineenä, eikä siinä tarvitse tavoitella täydellistä lopputulosta. Usein improvisointi mielletään rytmimusiikkiin liittyväksi asiaksi, mutta sitä on helppoa soveltaa myös klassisen musiikin opetuksessa. Oppilaille ei välttämättä kannata kertoa, että nyt ollaan improvisoimassa. Hankkeen kouluttajilta saimme myös paljon improvisoinnin opettamista helpottavia pedagogisia työkaluja, joita hyödynnettiin koulutuskertojen välillä omassa opetuksessa. Seuraavilla kerroilla vaihdoimme kokemuksia siitä, kuinka soveltaminen oli sujunut omassa opetuksessa. Opistomme toiminnassa hankkeen tulokset ovat olleet kuultavissa oppilaskonserteissa. Oppilaat ovat esittäneet omia kappaleita ja erilaisista teemoista tehtyjä improvisoituja kappaleita.

3.2.3 Musiikkiteknologian täydennyskoulutus

Yhteishankkeiden lisäksi musiikkiopiston toimintaa on kehitetty opiston omien kehityshankkeiden avulla. Vuosina 2017–2018 järjestimme musiikkiteknologian täydennyskoulutus -hankkeen. Hankkeessa keskityttiin taitoihin, jotka parantavat opettajien osaamista ääni- ja kuvatiedostojen jakamisessa ja editoinnissa. Näitä taitoja tarvitaan Musiikkiopisto Avonian uusien arviointityökalujen täysmittaiseen käyttämiseen. Oppilaiden

osaamista (soitonäytteitä, sävellyksiä, musiikin hahmotusaineiden tehtäviä yms.) tallennetaan pilvipalvelussa olevaan oppilaan Taitokansioon. Taitokansiota käytetään myös läksyjen jakamiseen ja nuottimateriaalin jakamiseen. Hankkeen aikana tutustuttiin lisäksi erilaisiin tabletilla käytettäviin nuotinnusohjelmiin ja musiikkiohjelmiin, jotka helpottavat musiikin hahmotusaineiden opetusta. Opettajakunnan teknologinen osaaminen on varsin heterogeenista, ja hankkeen aikana pyrittiin järjestämään kaikille sopivaa koulutusta.

3.2.4 Säveltämisen pedagogiikan kehittäminen

Toinen tärkeä opiston oma kehityshanke oli vuosina 2018–2019 järjestetty säveltämisen pedagogiikan kehittämishanke. Hanke toteutettiin yhteistyössä Suomen säveltäjät ry:n kanssa. Hankkeessa hyödynsimme Musiikkiopisto Avonian omaa osaamista, sillä eräs opettajistamme on myös säveltäjä. Muita kouluttajia saimme Suomen säveltäjät ry:n kautta. Hanke oli suunnattu koko opetushenkilökunnalle. Tarkoituksena oli, että kaikki opettajat pystyisivät opettamaan sävellyksen alkeita omille oppilailleen. Kuten improvisoinnissa myös säveltämisessä tärkeää on saada ylitettyä kynnys säveltämiseen. Kaikkien ei tarvitse olla säveltäjiä, mutta jotain on silti hyvä pystyä säveltämään. Hankkeessa harjoiteltiin säveltämistä, säveltämisen pedagogiikkaa, eri ohjelmistojen käyttöä ja näiden soveltamista omaan opetustyöhön. Hankkeen seurauksena oppilaskonserteissa on kuultu myös oppilaiden sävellyksiä.

3.2.5 Hankkeiden merkitys

Hankkeiden merkitys OPS-muutosten keskellä on ollut suuri Musiikkiopisto Avonialle. Useasta haastattelusta käy ilmi, että vähitellen tehdyt muutokset ja täydennyskoulutus ovat luoneet maaperää OPS-muutokselle jo pidemmän aikaa. Siirtyminen uuteen opetussuunnitelmaan ei ole ollut ainakaan haastateltaville kovinkaan suuri kynnyskysymys. Haastateltava 1 kiteytti ajatuksensa muutoksesta näin:

”Musta tuntuu että täällä siihen oltiin jo varauduttu ja valmistettu sitä muutosta ikäänkuin ennen kun se tuli, eli kait tää koulu on ollu jonkunlainen pioneeri sillä saralla.”

Myös muissa haastatteluissa korostuu muutosten pitkä aikajänne. Haastateltava 4 muotoilee asian seuraavasti:

”Viime lukukaudella ei suuria muutoksia, koska muutosta on tehty pidemmän aikaa.”

Kysymys muutoksista oli yhdelle haastateltavista osittain jopa hankalasti hahmottuva, koska pieniä muutoksia on ollut pidemmällä aikavälillä. Haastateltava 5 luonnehtii asiaa näin:

”Tosi vaikee miettiä sitä. Mitä se oikeestaan on muuttanu.”

Musiikin opetuksen tulevaisuutta mietittäessä opistojen jatkuvan kehittämisen merkitys on ilmeinen. Jo pelkästään tietotekniikan kehittyminen haastaa musiikkiopistoja pysymään mukana muutoksessa. Jatkuva kehittäminen mahdollistaa myös sen, ettei asioita tarvitse missään vaiheessa muuttaa kertarysäyksellä.

4 Konstruktivistinen oppimiskäsitys musiikkiopiston opetuksen lähtökohtana

Tässä luvussa peilaan konstruktivismiin perusajatuksia musiikkiopistomme käytäntöihin ja opetussuunnitelmaan. Luvun otsikosta huolimatta konstruktivistinen oppimiskäsitys ei ole yksi yhtenäinen oppimisteoria (Kalli ja Malinen 2005, 37). Eri suuntaukset eroavat käsityksissä siitä, kuinka oppimistilanteet tulisi järjestää (Tynjälä 2004, 60).

Konstruktivismiin mukaan oppilaan rooli on aktiivinen, ja opettajan roolina on tukea oppimista (Tynjälä 2004, 61). Hieman karrikoiden perinteistä musiikkiopisto-opetusta, voi sanoa, että tässä on suuri ajatuksellinen muutos verrattuna perinteiseen tasosuoritusten ja ohjelmistolistojen viitoittamaan oppimiseen. Muutos on suuri sekä oppijalle että opettajalle. Opettajan tehtävänä on nyt saada oppilas aktiivisesti osallistumaan opetustapah-tumaan, toki oppijan ikä huomioiden. Tärkeää on oppilaan oppimisprosessi. Pyrkimystä luonnollisesti edistää oppijan huoltajien tuki harrastusta kohtaan. Huoltajille tämä jättää mietittäväksi kenen harrastuksesta on kyse, oppilaan vai huoltajan. Oppija rakentaa tietonsa aikaisemman tiedon perusteella. Tämän vuoksi oppimisen lähtökohtana ovat oppijan aikaisemmat käsitykset opiskeltavasta ilmiöstä. (Tynjälä 2004, 37.)

Oleellista on oppijan metakognitiivisten (opetussuunnitelmassa oppimaan oppimisen) taitojen kehittäminen. Tarkoituksena on oppijan ohjaaminen vähitellen yhä autonomisemmaksi. Opetussuunnitelman perusteissa (2017) perustason yhtenä tavoitealueena on mainittu oppimaan oppiminen ja harjoittelu. Kaikissa tämän tavoitealueen asioissa on

kerrottu selkeä pyrkimys kasvattaa oppilaasta itsenäinen musiikin harrastaja. Toimintatapoina itsearviointiin opistossamme on otettu käyttöön työtapana oppilaiden esitysten ja tunti-ilanteiden taltioiminen. Oppilaan kannustaminen oman soiton taltioimiseen lisää samalla myös oppilaan tietoisuutta omasta opiskelusta ja kehittää itseopiskelutaitoja. Opiskeluaikana tehdyistä taltioinneista oppilaille konkretisoituu myös pitkällä aikajännteellä tapahtunut kehitys, jonka huomaaminen muuten voi olla haastavaa.

Konstruktivismissa korostetaan ymmärtämisen merkitystä: tiedon ymmärtäminen on oleellisempaa kuin ulkoa opettelu. Myös sosiaalisen vuorovaikutuksen huomioon ottaminen on tärkeää opetuksen järjestämisessä. Samanlaisesta opetuksesta eri ihmiset oppivat eri asioita ja tekevät niistä erilaisia tulkintoja. Näiden tulkintojen huomioonottaminen edesauttaa oppimista. Sosiaalinen vuorovaikutus on varmasti myös tärkeä motivoiva tekijä musiikkiopisto-opinnoissa. Jos saamme oppilaat ryhmäytettyä yhteissoiton tai musiikin hahmotusaineiden kautta, motivaatio soittoharrastukseen on kantavalla pohjalla. Olemme tukeneet myös muita ryhmäytymisen muotoja kuten luokkatuntien pitämistä oppilaille. Salisoi ja Aulasoi -tapahtumat tarjoavat oppilaille hyviä matalan kynnyksen mahdollisuuksia esiintyä ja saada palautetta muilta kuin omalta opettajalta. Luokkatunneilla oppilaita on mahdollista ohjata vertaisarviointiin antamalla palautetta toisille oppilaille.

Konstruktivismin mukaan oppimisympäristö tulee rakentaa siten, että se tukee oppimista. Oppimiskäsityksessä painotetaan sitä, että oppiminen on sidottu siihen ympäristöön ja kulttuuriin, jossa oppiminen tapahtuu. Teoriassa painotetaan myös sitä, että opituja asioita sovelletaan uusiin tilanteisiin. Oppijan kykyä siirtää opittua muihin rakennetaan kontekstoimalla uusi tieto aikaisempaan tietoon. Musiikissa tämä tarkoittaa musiikin teoreettisten asioiden siirtämistä käytäntöön, eli soittamiseen, laulamiseen, säveltämiseen tai improvisointiin. Opetussuunnitelman perusteissa samasta asiasta puhutaan tavoitteena kannustaa oppilasta soveltamaan musiikin hahmotustaitoja musisoinnissa.

Konstruktivismissa kiinnitetään huomiota monipuolisen oppimista tukevan palautteen antamiseen. Arviointi kohdistuu enemmän oppimisen prosessiin kuin päämäärään. Tästä päästään myös siihen, että tieto nähdään koko ajan muuttuvana prosessina, jossa oleellista on elinikäinen oppiminen. (Tynjälä 2004, 61-67.) Tavoite elinikäisestä oppimisesta sisältyy myös opetussuunnitelman perusteissa laajan oppimäärän tavoitteisiin (Opetushallitus 2017, 11). Mainitsen monipuolisen arvioinnin tässä yhteydessä, koska prosessinaikainen arviointi on konstruktivismissa yksi oleellinen näkökulma.

Konstruktivistinen oppimiskäsitys on vallalla opetuksessa laajemminkin. Taito- ja taideaineiden oppimiseen kuuluu kuitenkin myös mekaanista toistoa. Soittamisen ja laulamisen tekniikka ei muodostu pelkästään asioita ymmärtämällä, vaan oppimisessa tärkeää on toistaminen, mallista oppiminen ja mestari-kisälli-perinne. Iso osa tiedosta välittyy tiedostamatta tai tiedostettuna matkimisen kautta. Oppilaat oppivatkin myös paljon opettajan manereita, joita ei ollut tarkoituskaan oppia.

4.1 Oppilasarviointi

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (2017) todetaan, että arvioinnin tulee olla monipuolista ja sitä pitää saada opintojen eri vaiheissa. Itsearviointi mainitaan jopa lakitasoisessa tekstissä. Laki taiteen perusopetuksesta määrittää arviointia seuraavasti:

”Oppilaan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.” (Laki taiteen perusopetuksesta, 21.8.1998/633)

Oppilasarvioinnilla on tärkeä rooli opintojen ohjaamisessa. Kuten opetussuunnitelman perusteita vertaavassa luvussa kerroin, vuoden 2002 OPS-perusteet ohjasivat ottamaan tavoitteet SML:n tasosuorituksista. Tulkintani mukaan nämä tasosuoritukseen perustuneet ohjeistukset ohjasivat musiikkiopistojen opetusta OPS-perusteita enemmän.

Arviointi jaetaan perinteisesti kolmeen kategoriaan sen perusteella missä vaiheessa arviointia tehdään. Nämä kategoriat ovat diagnostinen (ex ante), formatiivinen (ex nunc) ja summatiivinen (post nunc). (Linnakylä ja Välijärvi 2005, 26.)

Diagnostisessa arvioinnissa tarkoituksena on selvittää oppilaan aikaisempaa tietotasoa ennen opintojen aloittamista. Musiikkiopistomaailmassa tämän jaottelun mukaista arviointia löytyy erilaisista toiminnoista. Pääsykoe edustaa diagnostista arviointia. Diagnostisessa arvioinnissa on tarkoituksena selvittää, millaiset mahdollisuudet oppilaalla on pärjätä musiikkiopisto-opinnoissa. Pääsykoearviointia voidaan hyvällä syyllä kritisoida siitä, että se suosii tietyn tyyppisiä oppilaita ja karsii pois sellaiset oppilaat, joille musiikin opiskelusta voisi olla hyötyä tai sellaiset, joita musiikkiopiston opettajat eivät halua opettaa, esim. pääsykoetilanteessa ylivilkkaat oppilaat. Useat musiikkiopistot ovatkin kehittäneet oppilaaksi ottoa pois perinteisestä pääsykokeesta vapaamuotoisempaan. Tähän kehitykseen on varmasti vaikuttanut, ainakin pääkaupunkiseudun ulkopuolella, myös opetukseen pyrkivien vähentyminen.

Formatiivisessa arvioinnissa oleellista on prosessin aikainen jatkuva palaute, joka on luonteeltaan oppilaalle kevyempää. Tarkoituksena on antaa oppijalle tietoa, joka auttaa ohjaamaan opintojen kulkua. Linnakylä ja Välijärvi (2005) luonnehtivat formatiivista arviointia ”pehmeäksi”. Tällaista palautetta ovat esimerkiksi opettajan palaute ja havainnot, keskustelut ja läksyjen tarkastukset. Tavoitteena on auttaa opintojen suuntaamista seuraavalle tasolle (Linnakylä ja Välijärvi 2005, 27). Musiikkiopistoissa tällaista arviointia annetaan käytännössä jokaisella tunnilla, aineesta riippumatta. Voi olla, että musiikkiopistojen opettajat eivät miellä formatiivista arviointia arvioinniksi ollenkaan sen arkipäiväisyyden vuoksi.

Summatiivinen arviointi on kokoavaa päättöarviointia, jossa todetaan, kuinka kehitettävä asia onnistui. Summatiivinen arviointi on luonteeltaan taaksepäin katsovaa, todetaan, kuinka suoritus onnistui annettuihin kriteereihin verrattuna (Atjonen 2015, 52). Musiikkiopistossa summatiivista arviointia on ollut tasosuoritusarviointi, jossa oppilas on saanut palautetta soittonäytteen jälkeen. Tasosuoritusarviointi kokosi oppilaan pitkän ajan opintojen tulokset, ja siitä annettiin numeroarvosana. Tällainen arviointi on oppilaalle kuormittavaa ja usein tilaisuuden jälkeen välittömästi saadut ohjeet menevät hukkaan oppilaan jännityksen purkautuessa samanaikaisesti. Perinteisesti kokoava summatiivinen arviointi on ollut eräänlainen virstanpylväs, johon on tähdätty pitkän aikaa. Itsekin muistan musiikkiopiston oppilasajoilta, kuinka opettaja tarjosi jäätelöä kovan tutkintojännityksen jälkeen ja sitten keskustelimme mukavia. Myös koulumaailmassa aikaisemmin vahvana vaikuttanut summatiivinen arviointi on saattanut vaikuttaa siihen miltä arvioinnin kuuluu tuntua.

Näiden kolmen arviointitavan lisäksi on olemassa kehittävä arviointi, jota voi kutsua arviointifilosofiaksi. Kehittävän arvioinnin ominaispiirteitä ovat prosessin aikainen arviointi (formatiivisuus), hyöty prosessin etenemiselle (opinnoissa tämä tarkoittaa oppilaalle), ja se että arviointi mukautuu kohteen tarpeisiin ja osallistaa arvioinnin kohteita. (Atjonen 2015, 52.) Opetussuunnitelman perusteiden mukaan arviointi muistuttaa siis lähinnä kehittävää arviointia.

”Oppilaan oppimista ohjataan ja arvioidaan monipuolisesti oppimisprosessin eri vaiheissa. Arviointi ja sen pohjalta annettava jatkuva palaute on vuorovaikutteista ja edistää oppilaiden osallisuutta.” (Opetushallitus 2017, 17)

Palautteessa tärkeää on oppimisprosessin edistäminen, minkä lisäksi arvioinnin tulee olla monipuolista ja sitä pitää tulla opintojen eri vaiheissa. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan arvioinnin keskiössä ovat oppiminen ja oppimisprosessiin liittyvät asiat, eivät oppilaan asenteet tai henkilökohtaiset ominaisuudet. Arvioinnissa tulee siten keskittyä oppilaan vahvuuksiin. Perusopinnoissa arviointi painottuu jatkuvaan palautteeseen, kun taas syventävissä opinnoissa hyödynnetään itsearviointia ja vertaisarviointia. Syventävien opintojen lopputyön arvioinnissa huomioidaan oppilaan lopputyölle asettamat tavoitteet. (Opetushallitus 2017, 26.)

4.2 Itseohjautuvuus

Opetussuunnitelman perusteissa (2017) kuvataan konstruktivistista oppimiskäsitystä, jossa oppilas on aktiivinen toimija ja kykenee itsenäisesti asettamaan tavoitteita opinnoilleen. Oppimiskäsityksessä korostetaan myönteisiä tunnekokemuksia ja oppimisen iloa sekä nähdään oppiminen yksilöllisenä ja yhteisöllisenä tapahtumana. Annu Tuovilan mukaan oppilaan omat aloitteet ovat tärkeitä oppilaan myönteisen musiikkisuhteen muotoutumisessa (Tuovila 2003, 239). OPS-perusteet mahdollistavat opintojen yksilöllistämisen hyvin laajasti oppimissisältöjen, tavoitteiden, opetusjärjestelyiden ja arvioinnin osalta vastaamaan oppilaan oppimisedellytyksiä (Opetushallitus 2017, 16).

Konstruktivistisen oppimistapahtuman tavoitteena on itseohjautuva oppija. Itsearviointi ja oppimisprosessiin keskittyvä arviointi auttaa tässä pyrkimyksessä. OPS-perusteissa määritellään, että opetus antaa valmiuksia itsenäiseen musiikin harrastamiseen (Opetushallitus 2017, 47). Kirjassa Itseohjautuvuus – Miten organisoitua tulevaisuudessa Frank Martela on määritellyt, että itseohjautuvuus tarkoittaa kykyä toimia ilman ulkopuolista ohjausta tai kontrollia. Edellytyksenä itseohjautuvalle toiminnalle on, että henkilö on itsemotivoitunut. Tämä edellyttää, että tekemisen kohteen päämäärä on selvillä ja on halua toimia tavoitteiden mukaisesti. Tärkeää on myös, että tekijällä on päämäärään saavuttamiseen riittävä osaaminen (Martela, Jaranko 2017, 12). Martelan määritelmä kuvaa aikuisen itseohjautuvuutta, mutta tämä määritelmä sopii kuvaamaan musiikkiopistosta valmistuvia oppilaita, jotka ovat useimmiten jo nuoria aikuisia.

Itsenäinen musiikin harrastaminen on siis tavoite opintojen päättyessä ja tähän tavoitteeseen oppilaita ohjataan vähitellen. Musiikin opetuksessa tähän päämäärään päästään siten, että oppilaalla on opintojen päättyessä riittävät valmiudet, jotta omaehtoinen

harrastaminen on mahdollista. OPS-perusteiden eri osa-alueilla tämä tarkoittaa hyvin erilaisia valmiuksia.

Tavoiteosiossa Oppimaan oppiminen ja harjoittelu se voisi tarkoittaa itsenäistä kykyä harjoitella esitettävä teos konserttia varten. Tähän sisältyy jo melko paljon pieniä osasia. Ensin täytyy kyetä hahmottamaan, mikä teos on mahdollista oppia määräaikaan mennessä, sitten pystyä keksimään keinot itsenäistä harjoittelua varten ja vielä hahmottamaan kuinka se tehdään määräaikaan mennessä. Tähän kuuluu myös instrumentista huolehtiminen, mikä eri instrumenttien kohdalla tarkoittaa erilaisia asioita virittämisestä soittimen käsittelyyn (kielten vaihtaminen, soittimen huollosta huolehtiminen, puhallinsoittimissa soittimen puhdistaminen jne.).

Ilmaiseminen ja esittäminen omaehtoisesti pitää sisällään kyvyn toimia itsenäisesti esitystilanteissa, jännityksen hallitsemisen ja omaehtoisen tulkinnan rakentamisen. Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen itsenäisesti voisi tarkoittaa esimerkiksi radiosta kuullun teoksen kirjoittamista nuoteille ja mahdollisesti sovittamista halutulle kokoonpanolle.

Säveltäminen ja improvisoiminen -osa-alueella oppilaalla täytyy olla riittävät valmiudet musiikin hahmottamisessa, jotta olisi mahdollista esimerkiksi nuotintaa itse sävelletty kappale. Nämä kaikki taidot edellyttävät riittävää kykyä käyttää opittuja tietoja ja taitoja toisessa yhteydessä. Tästä kyvystä käytetään termiä siirtovaikutus (Rauste-von Wright, von Wright, Soini 2003, 124).

Siirtovaikutus on oleellinen kysymys koulutuksen tuloksia arvioidessa. Siirtyvätkö koulussa tai musiikkiopistossa opitut asiat laitosten ulkopuolelle? Kirjassa Oppiminen ja koulutus Rauste-von Wright, von Wright ja Soini kertovat tästä haasteesta, joka koulutuksessa on tiedostettu jo varhaisessa vaiheessa. Vuonna 1929 Whitehead pohti kasvatuksen kriitikissään, että koulussa opittu tieto ei siirry kontekstein ulkopuolelle, vaan on pitkälti ”liikkumatonta” (Rauste-von Wright, von Wright, Soini 2003, 124-125). Myös musiikkiopistoissa tämä haaste on tiedostettu. Perinteinen musiikkiopistomaailma asteikoi-neen, diktaatteineen ja tutkintoineen ei ehkä ole tässä onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla. Tulevaisuudessa jää nähtäväksi kuinka uudet opetustavat vaikuttavat siirtovai-kutuksen toteutumiseen.

5 Haastattelujen toteuttaminen

Tässä luvussa kerron haastattelujen toteuttamisesta, aineiston keruusta, haastattelumetodista, jota käytin haastatteluja tehdessä sekä aineiston käsittelystä ja analysoinnista. Lopuksi arvioin haastatteluiden luotettavuutta ja siihen liittyviä asioita.

5.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineiston keruu tapahtui syyskaudella 2019. Ennen varsinaisia haastatteluja tein koehaastattelun, jossa halusin testata, kuinka luontevasti haastattelun äänittäminen onnistuu ja miten jatkokysymysten tekeminen lennosta luonnistuu. Samalla pysyin valmistautumaan varsinaisiin haastatteluihin myös ajankäytöllisesti. Olin miettinyt ennalta kysymykset haastatteluun. Luontevan tunnelman luomiseksi päätin, että en lue kysymyksiä paperista. Näin haastattelut muistuttivat enemmän keskustelua. Haastattelut etenivät täydentävien kysymysteni kautta ja tästä syystä asioiden käsittelyjärjestys poikkesi haastattelujen välillä. Kaikista tuli hyvin erilaisia, mutta etukäteen päätetyt teemat tuli kaikkien kanssa käsiteltyä.

Varasin kullekin haastattelulle aikaa n. 45 minuuttia, ja kaikkien haastateltavien kanssa se kului yllättävän nopeasti. Tein haastattelut omalla työpaikallani Musiikkiopisto Avoniassa, jossa toimin apulaisrehtorina. Osa haastatteluista tehtiin työpaikallani, osa kirjastojen työskentelytiloissa. Koska työskentelen oppilaitoksen hallinnossa, pohdin etukäteen haastattelulla saadun tiedon relevanttiutta. Olisivatko haastateltavat antaneet erilaista tietoa, jos haastattelijana olisi ollut joku muu? Ilmiselvästi tämä asia täytyisi ottaa huomioon haastattelujen analyysissä. Lupasin haastateltaville, että heidän nimensä eivät tule ilmi opinnäytetyöstäni ja mahdolliset sitaatit tehdään siten, ettei henkilöllisyys tule niistä ilmi. Tämän vuoksi en kerro myöskään haastateltavien instrumentteja tai muita taustatietoja opinnäytetyössäni. Kerroin haastateltaville myös, että aineistoa käsittelee ainoastaan allekirjoittanut ja opinnäytetyön ohjaaja. Haastattelunauhut päällekirjoitetaan, kun opinnäytetyö on arvioitu. Litteroiduissa tiedostoissa haastateltavien nimiä ei ole näkyvillä, mutta poistan myös tällaisen materiaalin opinnäytetyön arvioinnin jälkeen.

Valitsin haastateltavat sillä perusteella, että he opettavat eri soittimia ja ovat olleet talossa melko pitkään. Ajatuksenani tässä on, että he tuntevat myös talon aikaisemmat käytännöt edellisen opetussuunnitelman ajalta. Opetettavien instrumenttien valinnoilla

pyrin siihen, että saisin mahdollisimman kattavan näkemyksen haastateltavilta opetus-suunnitelmaan eri soitinten opettamisen näkökulmasta. Rajasin haastattelujen ulkopuolelle rytmimusiikkiosaston, koska siellä perinteisistä musiikkiopintokäytännöistä arvioinnin osalta on luovuttu jo aikaisemmin.

5.2 Haastattelumetodi

Opinnäytetyön tutkimusmetodi on kvalitatiivinen tutkimus. Keräsin tutkimusmateriaalin haastattelumenetelmällä, koska halusin kerätä syvällistä tietoa rajalliselta ihmisjoukolta. Haastattelutyypit voidaan jaotella strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Jaotteluun vaikuttaa kysymysten valmius ja sitovuus. Strukturoidun haastattelun ääripäässä on lomakehaastattelu, jossa on valmiit kysymykset ja vastausvaihtoehdot (Ruusuvoori ja Tiittula 2009, 19). Haastattelut muistuttivat vapaata keskustelua, jotka eivät olleet tarkasti sidoksissa kysymys-vastaus-muotoon. Kysymykset olivat valmiiksi mietityt, mutta järjestys vaihteli eri haastatteluiden välillä. Ruusuvooren ja Tiittulan (2009) kirjan perusteella luonnehtisin haastatteluja puolistrukturoidun ja strukturoimattoman teema-haastattelun välimuodoksi. Haastattelumetodi muistuttaa Jari Metsämuurosen (2003) kuvaamaa avointa haastattelua, joiden kriteereinä hän mainitsee haastatteluiden vähäisen määrän ja sen, että haastattelu muistuttaa keskustelua (Metsämuuronen 2003, 189).

5.3 Aineiston käsittely

Haastattelin yhteensä viittä opettajaa. Tallensin haastattelut kannettavalla äänityslaitteella. Haastattelujakson päätyttyä purin haastattelut käyttäen Elan-ohjelmaa, jolla pystyy säätämään äänitteen kuuntelunopeutta ja pysäyttämään äänitteen helposti kirjoittamisen yhteydessä. Kirjoittaminen tapahtui samalla ohjelmalla. Haastattelujen purkamisen oli yllättävän työläs vaihe, vaikka haastatteluja oli suhteellisen vähän. Jokainen haastattelu kesti n. 45 minuuttia. Aluksi pyrin litteroimaan haastattelut tarkkaan, mutta keskusteltuani opinnäytetyön ohjaajan kanssa päädyin siihen, että tutkimuskysymyksen kannalta tarkka litterointi ei ole oleellista, koska en ole tutkimassa haastatteluiden vuorovaikutusta. Litteroin siis kysymykset ja vastaukset valikoiden aineistosta ne asiat, jotka olivat merkittäviä opinnäytetyön kysymyksenasettelun suhteen. Haastatteluiden epäformaalin luonteen vuoksi haastatteluissa oli myös paljon keskustelua, jolla ei ollut suoraan merkitystä opinnäytetyön kannalta, mutta joka vaikutti siihen, että keskustelu soljui luontevasti eteenpäin.

Analysoin haastattelut jaottelamalla sisällöt teoria-aineiston mukaisiin kategorioihin. Esittelen nämä luvussa 6. Haastattelutulokset.

5.4 Haastattelujen luotettavuus

Työskentelen oppilaitoksen hallinnossa ja olen haastateltaville työkaveri, mutta kuitenkin hallinnon puolelta. Tästä inhimillisestä tekijästä johtuen oletan, että haastateltavien lausunnot ovat hieman positiivisempia kuin ne olisivat täysin vieraalle haastattelijalle. Toisaalta tuttujen ihmisten haastattelemisen helpotti keskustelujen aloittamista, kun luottamuksellinen suhde on rakennettu pitkän ajan kuluessa. Se, että teen opinnäytetyön työpaikallani vaikuttaa varmasti myös siihen millaisien silmälasien läpi itse katson kokonaisuutta. Tulkitseen tuloksia ehkä hieman positiivisemmin kuin tekisin täysin toisenlaisessa kontekstissa. Näiden taustaoletuksien valossa pyrin tulkitsemaan tuloksia mahdollisimman objektiivisesti.

6 Haastattelutulokset

Tässä luvussa kerron kuinka haastatellut ovat kokeneet opetustyön muuttuneen. Jaotellin haastatteluista esiin nousevat asiat teemoittain, joita esittelin teoriaosuudessa. Näitä aihealueita ovat oppilaslähtöisyys, oppilasarviointi ja itseohjautuvuus. Näiden lisäksi kokosin tähän lukuun myös asioita, joita haastatteluissa käsiteltiin. Muita teemoja olivat muutokset työelämässä, opetussisällöt ja toiminnan kehitysmahdollisuudet. Loppupäätelmissä vedän vielä yhteen haastattelujen tulokset.

6.1 Oppilaslähtöisyys

Opetussuunnitelman muuttuminen oppilaslähtöisemmäksi tulee ilmi kaikista haastatteluista. Opettajat kokevat, että he voivat paremmin ottaa huomioon oppilaiden erilaiset taipumukset ja ominaisuudet. Opettajan työssä on ollut vapauttavaa, ettei kaikkia ole tarvinnut puristaa samasta muotista läpi, kuten tasosuorituksissa usein tapahtui. Haastateltava 4 kertoo, että oppilaslähtöisyys on auttanut myös häntä suhtautumaan luovammin omaan toimintaan.

”Mä koen et se [uusi OPS] antaa tosi paljon enemmän vapautta, ja et pystyy ihan oikeesti antamaan sellaista oppilaslähtöistä opetusta ja se myös vapauttaa opettajan käsiä että pystyy paljon rohkeemmin ja luovemmin tekemään sitä työtä.”

Oppilaan aloitteellisuudella on merkitystä myös opiskelumotivaation kannalta. Opetusta ei tarvitse enää suunnitella sen mukaan, että tietyn aikakauden kappaleet, asteikot ja etydit tarvitsisi tehdä kaikkien oppilaiden kanssa. Oppilaiden ohjelmiston pystyy paremmin suunnittelemaan oppilaan omien kiinnostuksenkohteiden mukaan. Haastateltava 3 kuvaa omia havaintojaan seuraavasti:

”Opintojen yksilöllistäminen vaikuttanut oppilaiden motivaatioon parantavasti. Oppilaat kokevat että he saavat tuoda omia ideoita enemmän tunnille.”

Haastateltava 1 tuo opintojen yksilöllistämiseen myös näkökulman nopeampien oppilaiden etenemisestä ja sen huomioonottamisesta. Hänen havaintonsa mukaan nopeammin etenevät oppilaat vetävät myös muiden osaamista ylöspäin. Lähellä olevat hyvät esimerkit konkretisoivat, mitä mahdollisuuksia oppimisessa on kaikille, jos vain harjoittelee sitkeästi.

”Opintojen yksilöllistäminen ja nopeasti etenevien oppilaiden huomioon ottaminen. Nopeasti etenevät oppilaat vetävät muita mukanaan.”

Opintojen yksilöllistäminen on osaltaan myös lisännyt opettajan vastuuta oppilaan opintojen ohjaamisesta. Kaksi viidestä haastateltavasta ottaa puheeksi vastuun kasvamisen. Syitä tähän nähdään olevan toisaalta opettajan arviointivastuussa ja toisaalta siinä, että musiikkiopistossa on korostettu opettajien vastuuta oppilaan opintojen ohjaamisesta. Sama haastateltava kokee, että opettajan vastuu on kasvanut OPS-muutoksen myötä. Ohessa haastateltavien 1 ja 2 kommentit vastuukysymyksestä.

”Se mikä on muuttunut niin on varmaan opettajan vastuu oppilaan kokonaisvaltaisesta osaamisesta.”

”Ero varmaankin on se että vastuu oppilaan etenemisestä on lähes yksinomaan omalla ohjaavalla opettajalla, et se vastuu on suuri mutta en koe et se olis mitenkään ongelmallinen että se on ihan hyvä että se niin on.”

Kysyttäessä kuinka vastuun kasvaminen näkyy opettajan työskentelyssä Haastateltava 1 kertoo, että vastuun lisääntyminen näkyy tarpeessa ohjata oppilasta musiikin hahmotusaineissa ja oppilaan ohjaamisena musiikin hahmotusaineiden ryhmiin.

”Ehkä siinä opintojen ohjauksessa että opettajan pitää itse ohjata tiedollisesti ja sitten myös toiminnallisesti et mihin ensinnäkin musiikin hahmotusaineet alkuopetus

plus sitten näihin ryhmiin ohjaaminen niin on siinä opettajalla roolia.”

Oppilaslähtöisyyden kasvamisella on ollut kahdenlaista vaikutusta opetustyöhön. Toisaalta työ on muuttunut vapaammaksi kun oppilaat voi ottaa paremmin huomioon yksilöinä, toisaalta haastateltavat kokevat vastuun kasvaneen oppilaanohjauksen näkökulmasta.

6.2 Oppilasarviointi

Opiston pedagogisen kehitystyön tuloksena opistossamme on otettu käyttöön Taitokansio. Taitokansio on pilvipalveluun tallennettu kansio, johon kerätään dokumentointia oppilaan esiintymisistä ja harjoittelusta. Kansiossa on myös soitinkohtainen Taitotaulu, jossa on kuvattu eri instrumentteihin liittyviä taitoja siten, että oppilas ja huoltaja voivat nähdä mitä asioita opiskelu pitää sisällään. Taitotauluun kirjataan oppilaiden oppimiseen liittyvät asiat. Näiden välineiden myötä on luovuttu perinteisistä kertasuoritukseen (summatiivinen arviointi) perustuvista tasosuorituksista. Taitokansio ja Taitotaulu ovat työvälineinä luonteeltaan prosessin arviointia (formatiivinen arviointi tai kehittävä arviointi). Hallinnon näkökulmasta oppilaiden soiton taltiointi on myös monipuolistanut oppilasarviointia ja lisännyt opintojen dokumentointia. Taltiointien hyödyllisyys käy ilmi myös haastattelussa 1.

”Oikeestaan jos me ajatellaan sitä että kuinka paljon me voidaan semmosesta videosta nähdä, niin me todennäköisesti voidaan nähdä enemmän kun mitä me pystytään mihinkään kirjoittamaan.”

Arviointitavan muuttuminen on ollut iso prosessi ja siihen on liittynyt myös aikaisemmasta luopumisen tuskaa. Osassa haastatteluista todetaan, että vanha käytäntö konkretisoi enemmän sitä missä kohtaa opintoja ollaan menossa. Yhdessä haastattelussa käy ilmi, että haastateltavan kollegio on järjestänyt yhteisiä soittajaisia, joiden jälkeen opettajat ovat voineet antaa palautetta toisen opettajan oppilaille. Käytäntönä tämä muistuttaa aikaisempaa tasosuorituskäytäntöä palautteenantoiheen.

”On tullut teetettyä omatoimisesti tilanteita missä esimerkiksi oppilaat soittaa ja kollegio on yhdessä kuuntelemassa ja arvioimassa. Me ollaan kuitenkin järjestetty sentyyppisiä, ei tutkintotilanteita vaan ihan semmosia tavallisia soittonäyte tilanteita. Tavallaan me halutaan se palautteen anto kuitenkin vaikkei siitä numeroa tulekkaan.

Vähän samanlaiseen kaipuuseen viittaa myös haastateltava 2. Hänen mielestään palautetta oppilaille pitäisi tulla myös muilta opettajilta.

”Se mihin se mun mielestä se ihan se rehellisesti meidän opistossa vaikuttaa, on se että mun oppilaat ei saa toisilta läheskään niin paljon arviointia mitä ne on aikaisemmin saanut.”

Tässä ehkä osaltaan vaikuttaa vahva summatiivisen arvioinnin perinne ja sen mieltäminen todelliseksi arvioinniksi. Toisaalta soittimissa, joiden opettajia opistossa ei ole useita, on edellisen kaltainen kollegiaalinen arvioiminen ja keskustelu mahdotonta.

Vanha tasosuorituskäytäntö on suunnannut opetuksen sisältöä suorituskeskeiseksi. Oppilaiden laittaminen saman muotin läpi ei ollut helppoa. Haastateltava 4 kertoo näistä haasteista.

”Mutta sit ne [tasosuoritukset] on suunnannu sitä aika sellaiseen suorituskeskeiseen opetukseen, mikä ei kaikkien oppilaiden kanssa sujukaan.”

Haastateltava 3 lähestyy samaa asiaa hieman toisesta näkökulmasta ja näkee, että tasosuoritusten vaarana oli se, että niistä tulee itseisarvo.

”Moni asia on loppujen lopuksi muuttunut aika isosti ja erityisen, kaikki vaan positiivisen isosti. Isoimpana tulee mieleen, että aikaisemmin tietyllä tavalla se [tasosuoritus] on ollut vähän välinearvo. Ajateltiin että tutkinto oli se juttu tietyllä tavalla mihin on tähdätty.”

Myös aikaisempi OPS mahdollisti tasosuorituksen tekemisen konsertissa. Tämä käytäntö vaihteli kuitenkin paljon eri kollegioiden kesken. Haastattelussa 5 tulee myös tämä näkökulma esille.

”Silloin tutkintoyhteisöissä meillä oli mahdollisuus tehdä konsertissa ja viime vuosina mahdollisimman vähän pyrittiin siihen tutkintomeininkiin enää viime vuosina, ne oli niitä keikkoja.”

Oppilasarvioinnin muuttuminen on kiistatta yksi suurimmista muutoksista opetussuunnitelmassa. Voin kuvitella, että vielä pitkään osaamista suhteutetaan kurssitutkintoihin tai tasosuorituksiin.

6.3 Itseohjautuvuus

Itseohjautuvuudesta haastatteluissa tuli melko vähän kommentteja. Arvioinnin osalta suuntautuminen itseohjautuvuuteen tulee esille arvioinnin painotuksen muuttumisena summatiivisesta formatiiviseen. Formatiiivisella, prosessinaikaisella arvioinnilla pyritään lisäämään oppilaan mahdollisuuksia vähitellen itseohjautuvaan toimintaan. Arvioinnin

muuttuminen summatiivisesta formatiiviseen näkyy haastattelussa 2 siten, että haastateltava kokee oppilaiden tiedostavan paremmin missä vaiheessa oppimisprosessia menään.

”No se, että on jatkuva arviointi tavallaan, niin se ehkä ennemminkin opettaa sitä oppilasta olemaan itse siinä hommassa paremmin kartalla ja arvioimaan itseensä myöskin.”

Laajentunut näkemys arvioinnista uudistuksen myötä näkyy haastateltavan 3 havainnossa oppilaan puheesta. Haastateltava viittaa siihen, että oppilaat ovat saaneet kamarimusiikkitunneilla palautetta omasta soitosta myös muilta opettajilta.

”Oppilailta tullut palautetta, että jatkuva arviointi on saanut uuden merkityksen esim kamarimusiikin kautta palautetta tulee myös muilta opettajilta.”

On toki muistettava, että palautetta on aikaisemminkin tullut jokaisella tunnilla, tässä suhteessa uusi opetussuunnitelma ei eroa vanhasta, mutta formatiivisen arvioinnin merkityksen ymmärtäminen arviointina on arvokasta.

6.4 Muutos työelämässä

Hankkeiden ja opiston opetussuunnitelmatyön yhteydessä on käyty laajasti keskustelua opetussisällöistä ja mietitty, mitkä sisällöt ovat musiikin opetuksessa oleellisia. Opetussuunnitelman laatimisessa musiikkiopistossa on pyritty siihen, että opetuksen sisällöt olisivat paremmin yhteydessä käytännön muusikkouteen ja tukisivat oppilaiden itseohjautuvuutta. Haastateltava 5 kokee, että arvokasta opetussuunnitelmatyössä on ollut nimenomaan keskustelu sisällöistä ja tavoitteista.

”Päällimmäisenä se on tuonut enemmän keskustelua asiasta ja ne jutut on otettu pintaan. Moni niistä asioista on ollut olemassa tai tehnyt hyvin samansuuntaisesti kuin silloin tutkintoaikana. Mutta viimevuosina, mikä on ollut tosi siistiä, on ollut se että niistä asioista on puhuttu enemmän.”

Haastateltavat 3 ja 5 kertovat yhteistyön parantuneen ja mainitsevat esimerkkinä sen, että opettajat järjestävät aktiivisemmin yhteistyössä kamarimusiikkia oppilaille. Haastateltava 3 vetää suoran yhtäläisyyden paremman työilmapiirin ja lisääntyneen yhteisötoiminnan välille.

”On ollut merkitystä [työilmapiirille], nyt tehdään paljon enemmän kamarimusiikkia kuin koskaan.”

Haastateltava 4 kokee, että juuri tasosuoritusten poistuminen on parantanut yhteishenkeä ja korostanut enemmän luovaa toimintaa.

”On tullut enemmän kaikkee häppeninkiä ja sellaista luovempaa toimintaa kun ei tarvii koko ajan mitettä tasosuorituksia vaan voi järkätä oppilaille kaikkee sellasta hauskaa ja kivaa ja sit ne on ollu myös opettajille hauskaa. Mä ainakin luulen että se vapauttaa ilmapiiriä.”

Vaikka yhteisöllisyyden ja yhteistyön koetaan parantuneen arvioinnin muutoksen myötä, myös kaipausta juuri samaa soitinta opettavien kollegiaaliseen tukeen on. Perinteisessä lautakuntatyöskentelyssä koettiin olevan myös positiivisia puolia ja yksi näistä on se, että harvinaisempien soittimien ollessa kyseessä lautakuntaan hankittiin opiston ulkopuolinen jäsen. Haastateltava 2 kertoo asiasta seuraavassa:

”No se mitä mä kaikesta eniten kaipaaisin on sellainen kollegiaalinen (tuki). Mä koen tekeväni asioita oman mieleni mukaan ja en tiedä onko se välttämättä aina järkevää vai ei.”

Ajankäyttöön liittyvät asiat tulevat esille useammassa haastattelussa. Kaksi haastateltavaa kokee, että opettavat asiat ovat lisääntyneet OPS-uudistuksen myötä, ja tämä on tuonut opetukseen aikapulan. Seuraavassa haastateltavan kommentissa viitataan siihen, että opettajilla on vastuu myös musiikin hahmotusaineiden opettamisesta. Haastateltava 1 kertoo opetuksen aikapulasta näin:

”...se ajan rajallisuus tulee aina vastaan et mitä monipuolisempi meillä on se suunnitelma niin sitä enemmän niitä minuutteja siihen yksilöpetukseen niinkun kaipaa.”

Ajankäyttöön löytyy myös toisenlainen kommentti. Haastateltava 3 mainitsee, että tasosuoritusten poisjäänti on helpottanut opetukseen kuuluvia konserttiprojekteja.

”Tasosuoritusten poisjäänti on mahdollistanut muita projekteja ajankäytöllisesti.”

Tasosuorituksiin valmistautuminen oli aikaisemmin usein syynä siihen, että oppilaita oli vaikea saada mukaan muihin projekteihin. Työskentelyssä keskityttiin maksimaaliseen suoritukseen tasosuorituksessa. Myös hallinnon näkökulmasta tasosuorituksiin käytettiin paljon aikaa. Aikaa kului lautakuntien kokoamiseen, papereiden monistamiseen ja sii-

hen, että aikataulut eivät sopineet kaikille ja yritettiin mahdollistaa suoritukset vaihtoehtoisilla aikatauluilla. Haastateltava 5 kiteyttää ajankäyttöön liittyvät haasteet toteamalla, että asiassa ei ole oikeastaan mikään muuttunut.

”Aina sitä on ollut kiire, myös silloin tutkintojen kanssa.”

Voi olla että ajankäytön haasteet osittain liittyvät siihen, että opettamisessa painavat vielä vanhat tavoitteet ja opetuksen yksilöllistyminen ei ole vielä kaikilta osin toteutunut.

6.5 Opetussisällöt

Opetussuunnitelman muutosprosessi ja musiikkiopiston kehityshankkeet ovat vaikuttaneet siihen, että opetussisällöistä on keskusteltu paljon viime vuosina. Yksi haastateltavista kokee, että monet opetussisältöihin liittyvistä asioista oli mahdollista toteuttaa jo aikaisemmin. Edelliset opetussuunnitelman perusteet (2002) mahdollistivat hyvin erilaista opetusta, mutta muutamat sisällölliset seikat vuoden 2002 perusteissa johtivat siihen, että opetuskulttuuri ei muuttunut tuossa vaiheessa kovinkaan paljon. Opiston opetussuunnitelmatyön yhteydessä opetussisältöjä karsittiin ja niissä pyrittiin käytännönläheisyyteen. Haastateltava 5 viittaa tähän:

”Sisällölliset muutokset: opetettavia asioita mietitty ja jäsenelty. Parempi että oppilaat osaavat perusasiat hyvin kun että laaja osaaminen pinnallisesti.”

Varsinaisesti opetussisällöistä opetukseen uusina elementteinä tulivat improvisointi ja säveltäminen sekä musiikin perusteiden opetuksen integroiminen osaksi soitinopetusta ja kamarimusiikkia. Opetussisällöistä puhuttaessa haastateltava 1 tuo esiin eri soittimien haasteet improvisoinnissa.

”Improvisoinnin haasteet, eri soittimissa jo äänen tuottaminen on haastavampaa kuin toisissa.”

Haastateltava 1 toteaa ettei improvisoinnin opettaminen ollut hänelle haaste, vaikka opetusta siihen ei ollut ammattiopintojen aikana lainkaan.

”Omalla kohdalla se on lähtenyt jostain teinivuosista semmonen improvisaatiokiinnostus, mut se on ollu ihan täysin semmonen sisäänrakennettu et se ei oo ollu ohjattua, että ensimmäiset koulutukset improvisaatioon on ollu Avoniassa, nyt kun on ollu improvisaatiokursseja.”

Myös haastateltava 2 mainitsee täydennyskoulutuksen improvisoinnin opettamisesta puhuttaessa.

”Mut mä teen mitä mä teen ja improvisointiin liittyvät asiat on helpottunut koko ajan kun sitä on koulutusta saanu, ja sit niinkun tehnyt sitä ite enemmän ja enemmän, siihen on päässyt paremmin sisään, nyt on niinkun paremmin käsitys, kiitos täydennyskoulutuksen, et mistä voi niinkun ihan nollasta aloittaa, mitä seuraavaks kannattaa tehdä ja mihin sitä voi viedä.”

Improvisointiin liittyy myös haasteita. Haastateltava 2 mainitsee, että kaikille oppilaille ei ole helppoa soittaa ilman nuotteja. Useimmiten näitä ovat juuri ne oppilaat, joiden kanssa improvisointia ei ole aloitettu heti soitonopiskelun alkuvaiheessa.

”Mä en koe sitä [improvisointia] vaikeeksi opettaa se mikä siinä on ehkä suurin haaste on sellasten niinkun tiettyjen oppilastyypien kanssa ketkä vaan iskee suoraan hanskat tiskiin ja on sitä mieltä että vaikei siitä puhuttaiskaan ja jos he joutuu tekemään jotain mikä ei paperilla lue niin se on henkisesti hankalaa.”

Vaikka improvisointi ja säveltäminen ovatkin saaneet suuremman painoarvon vuoden 2017 OPS-perusteissa, sitä on tehty opetuksessa myös aikaisemmin. Tämä näkökulma tulee esille haastateltava 5 kommentoidessa improvisointia ja säveltämistä.

”Kyllä se säveltäminen ja semmonen oma luova toiminta on lisääntynyt. Se ei ehkä mahtunut siihen tasosuoritukseen. On oppilaat aikaisemminkin tehneet omia biisejä, et onhan se ollut sallittua.”

Säveltäminen, vaikeaa vai helppoa? Seuraava sitaatti on haastattelusta 2.

”Säveltämiseen liittyvät asiat mun mielestä on ollut ihan kohtuu helppoja, toki tietysti mä en koe mitenkään et mä olisin erityisen hyvä siinä mutta kyl niit nyt on ihan ok opettaa omalla tavallani.”

Haastateltava 4 taas kokee, että säveltämisen ohjaaminen on ollut kaikkein vaikeinta, mutta vaikeuksista on selvitty.

”Ehkä se säveltämisen ohjaaminen nyt on ollut kaikkein vaikeinta, mut et sitäkin kun on lähtenyt kokeilemaan ja kehittämään sitä pedagogiikkaa ni sit tavallaan se oppilas alkaa ite pyörittämään sitä prosessia eteenpäin.”

Haastateltava 4 kuitenkin korostaa, että opettajan oma asenne on ratkaisevinta. Opettavat asiat eivät ole niin haastavia musiikkiopistossa.

”Osaaminen on olemassa, mutta asenne on ratkaisevassa asemassa.”

Musiikin luovien taitojen kohdalla suurin kynnyks taitaa usein olla omassa ajattelutavassa. Osaamista on, mutta tarvitaan myös uskallusta käyttää taitoja, joihin opiskeluaikana ei ole saanut koulutusta.

6.6 Kehitettävää

Puhuttaessa opettajien kehitysideoista varsinaista yhteistä kantavaa teemaa ei ilmene. Osa haastateltavista kertoo, että kokemusta uudesta on kuitenkin vielä melko lyhyeltä aikajänteeltä. Päällimmäisenä useimmat mainitsevat kuitenkin aikapulan OPS-sisältöjen opettamisen suhteen. Haastateltava 2 ehdottaakin, että soittotunnin kesto voisi olla pidempi.

”Jokaisen oppilaan soittotuntiin 15 min lisää.”

Haastateltava 2 ehdottaa myös, että musiikin hahmotusaineiden ryhmät voisi muodostaa siten, että soolosoittimien ja harmoniasoittimien soittajat ovat eri ryhmissä.

”Parannusehdotus: soolosoittajille oma muha. Niille harmonian ja intervallien hahmottaminen on hankalampaa.”

Kehitysideana täydennyskoulutukseen mainitaan myös, että erityislasten tarpeiden ymmärtämiseen voisi olla tarjolla koulutusta. Haastateltava 3 tuo tämän esiin.

”Koulutusta erityislasten kanssa toimimiseen.”

Tämä tarve saattaa kummuta siitä, että musiikkiopiston oppilasvalinnat tehdään ilmoitautumisjärjestyksessä eikä pääsykokeiden kautta. On todennäköistä, että erityislapset saattavat karsiutua pois pääsykokeita valinnassaan käyttävistä oppilaitoksista.

Tukea kaivataan myös uusien työtapojen käyttöön. Haastateltava 4 tuo esiin sen, että muutos on kaiken kaikkiaan ollut suuri. Kaikki pedagogit ovat tottuneet vanhoihin käytänteisiin ja niistä luopuminen ei ole ollut pelkästään helppoa. Hän kuvaa tilannetta hultavammalla esimerkillä.

”Mut se aiheuttaa sitten ihmisissä ketkä on vuosikymmeniä kasvanut siihen systeemiin niin ymmärrettävästi semmosta epä tietoisuutta ja epävarmuutta et mitä mä teen opettajana. Mitkä on ne mun laatukriteerit? Ja mun opetussisällöt ja tavoitteet. Se on vähän niinkun... On kotieläimiä mitä on aina hoidettu ja pidetty yöt navetassa ja

sit ne lasketaankin irti metsään ja sanotaan että pitäkää hauskaa ja eläkää villinä ja vapaina. Nehän haluaa vaan tulla kotiin yöksi.”

Muutoksien keskellä tämä on ollut nähtävissä siinä, että tiukkojen ohjeistuksien tilalle kaivataan uusia tiukkoja ohjeistuksia. Vapaus tehdä asioita eri tavoilla vaatii rohkeutta opettajalta.

6.7 Loppupäätelmät

Haastattelujen perusteella voi sanoa, että käytännön opetustoiminta on kehittynyt opetussuunnitelman taustalla olevaa konstruktivistista näkemystä kohti. Vaikka jo 2002 opetussuunnitelman perusteiden taustalla oli konstruktivistinen näkemys, niin tuorein 2017 uudistus on vienyt sitä toden teolla eteenpäin. Konstruktivistista oppimiskäsitystä haastatteluissa tukee kaikkien opettajien lausuma siitä, että opintoja on helpompi yksilöllistää.

Musiikkiopistossamme oppilasarvioinnin muuttuminen on ollut yksi suurimmista muutoksista. Suurin osa opettajista kokee uuden arviointikäytännön ilmapiiriä vapauttavana. Tasosuoritusten tekemisen pitkä traditio näkyi haastatteluissa kokemuksena vastuun kasvamisesta ja toisaalta kokemuksena siitä, että vanha käytäntö konkretisoi oppilaille paremmin missä vaiheessa opintoja ollaan. Arvioinnin muuttuminen kerta-arvioinnista prosessiarvioinniksi antaa helposti vanhaan käytäntöön tottuneelle vaikutelman, että arviointia ei ole lainkaan tai että sen tavoitteet ovat epäselvät.

Motivaation kannalta uusi käytäntö on enemmän kiinni musisoinnissa ja käytännössä. Motivaation lähteenä ei ole ulkoapäin asetettu tutkinto vaan sisäinen halu oppia soittamaan. Välitavoitteina ovat konsertit ja esiintymiset. Oppilasarvioinnin uudet välineet konkretisoivat oppilaan edistymistä paremmin pitkällä aikajänteellä ja avaavat sisältöjä enemmän oppilaille ja huoltajille. Uusien välineiden myötä oppilasta pyritään ohjaamaan enemmän itsearviointiin tavoitteena itseohjautuvuus. Opetussuunnitelman perusteissa sisältöjen osalta musiikin luovat taidot, säveltäminen ja improvisointi, painottuvat enemmän.

Uusien opetussisältöjen osalta täydennyskoulutusta on järjestetty viime vuosina paljon ja haastatteluiden perusteella tämä on ollut hyvä toimintatapa. Näkemykseni on, että tämän toimintakulttuurin jatkaminen myös tulevaisuudessa mahdollistaa pedagogisen osaamisen jatkuvan kehittämisen siten, ettei suuria opintojärjestelyiden rakenteellisia muutoksia tarvitse tehdä kertarysäyksellä. Haastatteluiden perusteella voisi päätellä,

että opiston jatkuva pedagoginen kehittäminen erilaisten kehityshankkeiden kautta on tärkeää, jotta toimintakulttuuri pystyy vastaamaan ympäröivän yhteiskunnan asettamiin haasteisiin.

7 Pohdinta

Haastateltavien pienen määrän vuoksi tulokset eivät ole yleistettävissä laajemmin, mutta haastattelujen perusteella uskallan väittää, että musiikkiopistossamme opintojen yksilöllistäminen on toteutunut varsin hyvin. Oppilaat saavat palautetta monipuolisemmin ja arvioinnin uudet välineet Taitokansio ja Taitotaulu ovat kehittäneet mahdollisuutta itsearviointiin, oppilaan ikä huomioon ottaen. Taltioimisessa ei toisaalta ole mitään uutta, onhan Jorma Panula videoinut kapellimestarioppilaittensa johtamista jo ammoisista ajoista alkaen. Uutta on se, että nykYTEKNIikka mahdollistaa lyhyiden videoitten ottamista opetustilanteissa ja näiden avulla oppilaille pystytään nopeasti ja helposti havainnollistamaan opittavia asioita. Taitokansiossa olevat taltioinnit oppilaan soitosta auttavat konkretisoimaan oppimisprosessia myös pitkällä aikajänteellä. Niiden avulla voidaan näyttää lukuvuoden aikaista kehitystä tai jopa koko opintojen aikaista kehitystä ensimmäisestä opiskeluvuodesta aina opintojen loppuun saakka. Kuten eräs haastateltavistani mainitsikin, video kertoo soitosta paljon enemmän kuin mitä sanoin pystymme sitä koskaan kuvailemaan. Soiton taltioiminen ja taltiointien arvioiminen tukee samalla oppilaan mahdollisuutta itsearviointiin.

Arviointitapojen muuttuminen ja opetussisältöjen monipuolistuminen mahdollistavat opintojen yksilöllistämistä entistä paremmin. Kaikkien oppilaiden ei tarvitse kahlata samoja ohjelmistoja läpi, ja musisointiin on mahdollista ammentaa aineksia oppilaan omista mieltymyksistä. Arvioinnin muutos lopputuloksen arvioinnista prosessin arviointiin tekee oppilaasta aktiivisen toimijan ja antaa eväitä myönteisen musiikkisuhteen kehittämisen. Ajattelutavan muutoksella pitäisi pyrkiä siihen suuntaan, että oppilas kasvaa vähitellen vastuuseen omasta oppimisprosessistaan. Muutos arviointikulttuurissa on kohentanut myös opettajien yhteistyömahdollisuuksia. Perinteinen tasosuoritus on ollut vahvasti myös opettajan työn arviointia ja tämä on väistämättä saattanut vaikuttaa negatiivisesti myös opettajien keskinäisiin suhteisiin.

Opinnäytetyön tekeminen aiheesta, joka liittyy läheisesti omaan työhöni, on ollut avartavaa. Se on tarjonnut hyvän tilaisuuden tutkia, millaisia teoreettisia oletuksia opetussuunnitelman perusteiden taustalla on. Kvalitatiivisen tutkimuksen ohjeistukseen ja teoriaan perehtyminen on ollut myös kiinnostavaa. Ohjeistuksia lukiessa tulee kuitenkin mieleen, että haastattelututkimuksen tekeminen on vaikea laji. Ensimmäisellä kerralla toteutetuna alkuoletus onnistumisesta oli kyllä varovaisen pessimistinen. Tekemällä oppii tätäkin! Tutut työkaverit haastateltavina teki haastatteluiden toteuttamisesta helppoa ja myös hauskaa, mutta oma osuuteni työyhteisön jäsenenä luonnollisesti herätti ajatuksen siitä, kuinka suodattamatta haastateltavat kertoivat kokemuksistaan. Haastattelumateriaalin purkaminen litteroimalla oli yllättävän työlästä, vaikka olin rajannut haastateltavien määrää ja haastattelun kestoja.

Keväällä 2020 elämme koronaviruksen aiheuttamien liikkumisrajoitusten maailmassa ja koko opetuskenttä, musiikkiopistot mukaan lukien, on joutunut pikavauhdilla vaihtamaan toimintatapoja perinteisestä lähiopetuksesta netin kautta tarjottavaan etäopetukseen. Uskoisin, että positiivisena puolena kriisissä on se, että kaikki joutuvat aktiivisesti käyttämään sähköisiä välineitä ja löytämään itselle ja oppilaille parhaiten sopivat toimintatavat. Ehkä jotain näistä välineistä ja toimintatavoista jää myös laajemmin musiikkiopistojen opetuskäyttöön, kun lähitulevaisuudessa oletettavasti pääsemme palaamaan perinteiseen ympäristöömme.

Laajemmin opetussuunnitelman perusteiden toteutumista tutkittaessa kannattaisi lisätä haastatteluiden määrää ja ehkä jopa samoja haastateltavia kannattaisi haastatella useamman kerran. Lähivuosina olisi kiinnostavaa selvittää kuinka opetussuunnitelman perusteita on sovellettu paikallisesti eri puolella Suomea. Jäin myös pohtimaan täydennyskoulutusta. Pitäisikö siinä olla enemmän myös teoriapohjaista tietoa oppimisesta? Pitäisikö oppimiskäsitykseen liittyviä asioita pystyä avaamaan laajemmin ja auttaisiko tämä käytännön työssä.

Lähteet

Atjonen, Päivi. 2007. Hyvä, paha arviointi. Tammi

Atjonen, Päivi. 2015. Kehittävä arviointi kasvatusalalla. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Kalli, Pekka ja Malinen, Anita, toim. 2005. Konstruktivismi ja realismi. Vantaa: Dark Oy

Kuikka, Sanna, Saimi 2018. Muutoksen matkassa musiikkioppilaitoksessa Työyhteisön sopeutuminen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaprosessiin. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Laki taiteen perusopetuksesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>
Luettu 17.4.2020

Linnakylä, Pirjo ja Välijärvi, Jouni. 2005, Arvon mekin ansaitsemme. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Martela, Frank, Jarenko, Karoliina 2017. Itseohjautuvuus Miten organisoitua tulevaisuudessa. Helsinki: Alma Talent

Metsämuuronen, Jari. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteessä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Muukkonen, Minna, Pesonen, Mirka ja Pohjannoro, Ulla toim. 2011. Muusikko eilen, tänään ja huomenna Näkökulmia musiikkialan osaamistarpeisiin Helsinki: Cosmoprint Oy

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. Luettu 25.3.2020. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>

Opetushallitus 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taideen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Rauste-von Wright, Maijaliisa, Wright von, Johan, Soini, Tiina 2003. Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY

Ruusuvuori, Johanna ja Tiittula, Liisa toim. 2009. Haastattelu Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo ja Hyvärinen, Matti toim. 2011. Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino

Tuovila, Annu. 2003. ”Mä soitan ihan omasta ilosta!” Pitkittäinen tutkimus 7-13- vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Espoo: Otamedia Oy

Tynjälä, Päivi. 2004. Oppiminen tiedon rakentamisena, Konstruktivistisen oppimiskäsitteiden perusteita. Helsinki: Tammi.